

Rede
Kiel, 28.08.2018

Pressesprecher Per Dittrich, Tel. (04 31) 988 13 83

Düsternbrooker Weg 70
24105 Kiel

Tel. (04 31) 988 13 80
Fax (04 31) 988 13 82

Norderstraße 76
24939 Flensburg

Tel. (04 61) 144 08 300
Fax (04 61) 155 08 305

E-Mail: info@ssw.de

Et moderne mindretal kan ikke lukke sig inde

Lars Harms' tale på Ejer Bavnehøj 2018

Hvem er det danske mindretal? Hvad er mindretallet for en størrelse?

Det er jo altid igen aktuelle spørgsmål. Og der findes jo mange folk der har patent på at definere mindretallet. Jeg har ikke patent på det, men jeg vil gerne berette om hvem jeg har mødt i mindretallets rækker og måske giver det et lille billede af hvor broget sådan et mindretal kan være og hvilke udfordringer vi i virkeligheden har når vi taler om at fremme dansk sprog og kultur i Sydslesvig.

Men først kommer jeg med en almen definition på mindretallet, som alle er enig om. Et nationalt mindretal har et eget sprog, lever i et traditionelt område og har egne traditioner og en egen kultur. De mindretal der har en kin-state, som det danske mindretal, har traditionelle forbindelser til deres "kin-state" eller moderland, som det hedder på dansk. Så vidt så godt. Alle disse egenskaber kan man også tildele det danske mindretal. Man taler dansk i mindretallet, vores traditionelle region vi lever i er Sydslesvig og vi har egne traditioner og en fælles kultur med danskerne nord for grænsen. Og at vi har gode relationer til Danmark, det viser vi netop når vi fra Sydslesvig mødtes med danskerne nord for grænsen. Så alt er på plads når det gælder den almene definition af et nationalt mindretal.

Men hvordan ser det ud for den enkelte. Et mindretal findes jo kun, hvis der findes mennesker der bekender sig til mindretallet. Og selvfølgelig findes disse mennesker. Men den enkeltes bekendelse kan være helt forskelligt. I første øjeblik tænker man, når man tænker på et mindretal, om personer der i familien har århundredegamle forbindelser til det danske. Og så taler man selvfølgelig også dansk hjemme – og det 100% i hverdagen. Sådan er det næppe for mange i Sydslesvig, idet det simpelthen i dagligdagen ikke kan lade sig gøre. I hvert fald er man nødt til at tale tysk med de fleste naboer, som ikke er dansksindede. Så helt 100% dansk kan hverdagen ikke være i Sydslesvig. Men alligevel findes denne her familiehistorisk prægede variant i mindretallet. Før i tiden talte man om en kernegruppe, der også var dansk inden anden verdenskrig.

Men allerede lige efter anden verdenskrig kom der mange nye til mindretallet. Dengang argumenterede man, at det var dem man over mange år har tabt til tyskheden - men i virkeligheden, sagde man, var de danske. De havde vist tabt sproget, men deres åndelige forbindelse kunne man ikke tage i tvivl. Og selvfølgelig skulle de lære sig dansk igen. Og der var mange der gjorde hvad de kunne for at lære sig dansk. Men allerede dengang var det en kendsgerning, at ikke alle kunne lære sig perfekt dansk. Der var mange der ikke havde haft et så udpræget sprogtalent, så at de kunne lære dansk dengang. Og alligevel engagerede de sig indenfor mindretallet. Og man tog gerne imod dem. Det var så ikke længere kun de familiære og sproglige forbindelser der spillede en rolle, men nu fandtes der altså også medlemmer af mindretallet der havde tabt sproget men følte en sammenhørighed med det danske folk og den danske stat.

Allerede i denne tid kunne man se at der fandtes nogle flere facetter af danskheden. Man følte sig som en del af den hjemmehørende befolkning og et af kendetegnerne af det var at man talte plattysk. Man var dansk idet man følte en gammel og stærk forbindelse til den danske stat, som man længe havde været en del af, og man var en selvbevidst del af den hjemmehørende befolkning. Jeg kan godt huske gamle medlemmer af det danske mindretal på Ejdersted sige på plattysk „Ik bü n bi de Dänen!“ – Oversat til dansk: „Jeg er hos danskerne!“ - ikke „Jeg er dansk!“. Måske følte man – og stadig føler – en stærk regional bevidsthed og på samme måde en tilknytning til den danske stat og dermed danskheden. Det var en anden danskhed end før i tiden. Og den slags danskhed findes stadigvæk i dag.

Kigger man på den helt sande realitet i Sydslesvig, så finder man ikke mere de skellelinjer man fandt før i tiden. Ja, for hundrede år siden fandt man de rene danske familier i Sydslesvig, man måske har i øjnene når man tænker på det danske mindretal. Og der var mange danske sydslesvigere der giftede sig med danske sydslesvigere. Og man afgrænsede sig fra det tyske samfund så

godt man kunne. Men i dag har man blandede familier. Og dermed mener jeg ikke kun dansk-tyske familier. Det er sikkert de fleste der har denne her kombination. Og i min hjemstavn i Nordfrisland har vi mange dansk-tysk-frisiske familier. Men der findes også mange familiære forbindelser med folk fra helt andre lande. Og det er ikke en så stor undtagelse som man i første omgang mener.

Måske passer danskheden der bygger på familiære forhold eller på en tilknytning til gamle statslige forbindelser kun til den tid hvor man definerede nationaliteten enten over en biologisk forbindelse eller over statsborgerskabet. Andre varianter var for nogle årtier siden ikke tænkelige. Men verden forandrer sig. Ikke alle der føler sig dansk har en dansk pas. Og ikke alle der har dansk pas har ældgamle danske rødder. I dag findes der flere andre definitioner af danskheden. Og det gælder også danskheden i Sydslesvig.

Der var sikkert mange forældre uden den store tilknytning til det danske mindretal eller til danskheden, der i de sidste årtier har tilmeldt deres børn i dansk børnehaven eller i dansk skole i Sydslesvig. Måske er de rykket ind i mindretallet; måske blev de også uden for mindretallet. Da det er et eget valg, der ikke kan og skal efterprøves, er det svært at bedømme. Og måske kan det jo også være at man ikke helt rykker tæt på mindretallet, men kun til dels. Man har sympatier, har lært sig lidt dansk – så godt man kunne – og har dannet en familietradition at man danser rundt omkring juletræet. Men man er måske også medlem af det frivillige tyske brandværn og spiller fodbold i byens tyske fodboldklub. Til dels er man dansk og på en eller anden måde er man også tysk. Hører man så med til mindretallet? Jeg mener: Ja, hvis man bekender sig til mindretallet, så er man med. Og det forpligter selvfølgelig også til at gøre alt for at integrere sig i mindretallet – ikke mindst sproglig.

Og man må heller ikke glemme, at hele mindretallet får mange nye unge ind i mindretallet, når de er færdig med deres danske skolegang. Det er mange mindretalsmennesker der har disse blandede familiære forhold med blandede identiteter. Vil man få de unge med, så kan man ikke udelukke forældrene eller bedsteforældrene. Forældrene har givet deres bedste i danske hænder – nemlig deres børn. En større imødekommenhed kan man slet ikke forstille sig. Og derfor er vi også nødt til at imødekomme disse forældre, sympatisører og venner, der hvor de står og ikke der hvor vi forventer de skulle stå set ud fra mindretallets synsvinkel.

Danskheden i Sydslesvig er stadigvæk attraktiv. Det kan også ses hos den sidste gruppe jeg har mødt i Sydslesvig. Nemlig de personer, der i starten slet ikke har nogen som helt tilknytning til danskheden. De stammer ikke fra

Sydslesvig, de taler ikke dansk, de kender ikke noget til dansk kultur og de har ingen historisk tilknytning til danskheden eller den danske stat. Og alligevel kan det være at sådanne personer rykke ind i mindretallet og bliver en aktiv del af arbejdet for mindretallet.

Ja, selvfølgelig findes der almene definitioner hvad et mindretal er for en størrelse. Man kan definere det historisk, man kan definere det juridisk eller politisk og man kan se udelukkende på de sproglige forhold. Men alle disse definitioner hjælper alene ikke videre. Et moderne mindretal kan ikke lukke sig inde og det er heller ikke realiteten når vi går ud og kigger hvordan det ser ud hos os i de enkelte distrikter. Mange medlemmer af mindretallet har blandede identiteter. Hos os findes der alene tre nationale identiteter, den tyske, den danske og den frisiske. Og dertil kommer mange regionale identiteter. Hvor stort de enkelte identiteter er, det er afhængig af den enkelte person. Man kan være tysk når det tyske landshold spiller fodbold, og så er man dansk når man hygger sig til jul og så føler man sig frisk på grund af de frisiske familiære rødder man har. Det kan også godt være at man procentvis er det ene eller det andet. Det er den enkeltes individuelle afgørelse. Og alle disse individer danner i fællesskab det danske mindretal med alle dets udprægelser.

Jeg mener at man bedst kan nærme sig mindretallet når man kigger på hele grænseregionens kultur og historie. Der er mange fælles historiske begivenheder der har præget hele regionen. Og indtil 1920 har man i Sønderjylland og Sydslesvig altid høret under de samme statslige forhold. Vi har haft den samme historie i regionen. Vi har tit den samme kultur, om det nu er ringridning på begge sider af grænsen eller det frivillige brandværn, der findes også i Sønderjylland. Og vi har en fælles århundredegamle flersprogede tradition i vores fælles område. Engang blev jeg spurgt: "Hvad udgøres en friser?" Og svaret man forventer er at en friser burde tale frisk. Og det er jo også sandt. Men mit svar var: "En friser har været og er stadigvæk flerkulturel og flersproget. Ellers kunne vi nemlig ikke handle med vores naboer." Og i grunden gælder det jo også danskerne syd for grænsen. Også danskerne syd for grænsen er anvist på at være flerkulturel og flersproget.

Nøglen til bevarelse af det danske mindretal og til bevarelsen af dansk kultur syd for grænsen er såmed ikke at man kun støtter mindretallet, men at man derudover også definerer hele regionen som en flerkulturel og flersproget region. At man skaber plads til mange forskellige hjemmehørende identiteter. Og at vi arbejder for at man politisk anerkender at vi har flere hjemmehørende sprog og kulturer i regionen. Det ville nemlig langfristet føre til at også flertallet føler et ansvar overfor mindretallet og vores fælles historie og kultur. Min drøm er at også flertallet måske engang i fremtiden

bliver flersproget – ligesom mindretallet allerede er det.

At være en del af mindretallet betyder ikke per automatik at man 100% kun er dansk. Som sydslesviger er man jo faktisk mere end det. Man er mere end kun et sprog, man er mere end kun en kultur, man er mere end kun en stat og man er mere end kun en tradition.

Identiteten er ikke ensbetydende med at vi alle sammen har den samme identitet. Identiteten er noget helt personligt. Man identificerer sig med noget og det kan selvfølgelig også være det danske mindretal. Men hvordan man og i hvilken omfang man identificerer sig med mindretallet, det er afhængig af situationen, personen og det omgivende samfund. Politisk set har jeg ikke ret til at bedømme den enkeltes danskhed. Det har heller ikke andre personer ret til. Vores politiske opgave er, at skaffe rammebetingelser at dansk sprog og kultur og frisisk sprog og kultur ved siden af det tyske har en fremtid i Sydslesvig og at vores tre kulturer bliver anerkendt som fælles kultur for hele regionen.

Tak for opmærksomheden.